

УДК 811.161.2
Д24

Серія «Візуалізований довідник»

Дворецька, Юлія.

Д24 Помилкаріум. Моя українська правильна та вишукана / Юлія Дворецька. — Харків : Вид. група «Основа», 2021. — 128 с. — (Серія «Візуалізований довідник»).

ISBN 978-617-00-3971-2

Видання містить велику кількість прикладів найбільш поширених помилок, недоречних мовних конструкцій в українській мові та варіантів їхнього виправлення. Оригінально, з гумором поданий матеріал допоможе читачеві легко, захоплюю, нестандартно удосконалити своє мовлення.

Для широкого кола читачів.

УДК 811.161.2

Популярне видання
Серія «Візуалізований довідник»

ДВОРЕЦЬКА Юлія Володимирівна

ПОМИЛКАРИУМ

МОЯ УКРАЇНСЬКА ПРАВИЛЬНА ТА ВИШУКАНА

Головний редактор *Н. І. Павлюк*
Дизайн і верстка *Ю. В. Дворецька*
Відповідальний за випуск *Ю. М. Афанасенко*
Технічний редактор *Є. О. Островський*

Підписано до друку 23.02.2021. Формат 60х90/16. Гарнітура GothamPro.
Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 8,00. Замовлення № 21-02

ТОВ «Видавнича група „Основа“»
61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66, тел. (057) 731-96-33,
e-mail: office1@osnova.com.ua, osnova.com.ua, book.osnova.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК No 6058 від 01.03.2018 р.
Телефон для замовлення: 0-800-505-212
(Безкоштовно з мобільних та стаціонарних телефонів України)

Надруковано у друкарні ТОВ «ТРИАДА-ПАК»
м. Харків, пров. Сімферопольський, 6. Тел. +38 (057) 703-12-21
www.triada-pack.com, email: sale@triada.kharkov.ua
ISO 9001:2015 No UA228351, FAMO TRIADA LLC (065445)

© Дворецька Ю. В., текст, макет, 2021
ISBN 978-617-00-3971-2 © Видавнича група «Основа», 2021

ЗМІСТ

Розділ 1

НАГОЛОСИ 5

Розділ 2

ПРАВОПИС: НЮАНСИ 15

Розділ 3

«НІ!» РОСІЯНІЗМАМ 33

Розділ 4

ПЕРЕКЛАДАЄМО ВЛУЧНО 45

Розділ 5

**«ТАК!» СИНОНІМАМ,
«НІ!» КАНЦЕЛЯРИТУ** 79

Розділ 6

ВЖИВАЄМО ПРАВИЛЬНО 95

Вітаю, любі читачі! Ви тримаєте в руках книжкову версію «Помилкаріума» — унікального проєкту, що допоможе легко й невимушено вдосконалювати українську. Його особливість полягає в тому, що матеріал зібрано у моїй щоденній практиці. За фахом я редактор і дизайнер, уже понад 15 років працюю над виданням книжок — від художньої літератури до монографій і підручників, тож про помилки знаю якщо не все, то дуже багато. За моїм задумом, «Помилкаріум» — це насамперед простір удосконалення мовлення. Саме так я сприймаю помилки — як можливість розвиватися. Я не ставила собі за мету пояснювати суть правил, адже переконана: сучасна людина не може затрачати багато часу на опанування речей, які не є нагальними. Однак невеличкими кроками можна дійти туди, куди навіть не мріяв дістатися. На вас чекає 6 розділів із картками-нотатками, у яких у цікавому контексті зазначено поширені помилки (їх виділено *курсивом*) і правильні варіанти (виділено **напівжирним**), а також невеличкі коментарі, частенько приправлені гумором. Поділ на розділи дещо умовний, але, сподіваюся, допоможе швидше орієнтуватися в матеріалі. Буду рада вітати вас на каналі «Помилкаріум» у телеграмі (t.me/pomylcarium), де ви знайдете чимало цікавинок, зокрема й вікторин, зможете поставити запитання й отримати відповідь. Висловлюю щире подяку своїй колезі та подрузі Тетяні Кришталовській — з її уважним і фаховим редагуванням «Помилкаріум» заграє новими барвами.

З повагою Автор

Розділ 1

НАГОЛОСИ

Розпочати я вирішила з того сегмента великої мовознавчої сфери, який ми недооцінюємо, особливо коли йдеться про наш із вами мовний простір.

А його реалії такі, що ми всі двомовні — навіть ті, хто російською в побуті не спілкується. Осягнути глибину цієї проблеми людині, не пов'язаній з філологією, може бути нелегко, однак труднощі нас підстерігають майже кругом — від слововжитку і до... вимови.

Так-так, ми не надаємо цьому значення, на відміну від вивчення англійської, німецької, французької... З іноземними мовами ми усвідомлюємо, що треба працювати над вимовою, а російську іноземною просто не вважаємо.

Тож **орфоепія** — саме так називається розділ мовознавства, який вивчає вимову слів, — як правило, нашою увагою обділена. Та й що її вивчати? Ми ж із дитинства засвоюємо рідну мову, і наш артикуляційний апарат (ті органи, які беруть участь у вимовлянні звуків) формується під особливості вимови. Однак слід пам'ятати, що російська й українська дуже відрізняються, й уважне вухо завжди зможе визначити, яка мова рідна для співрозмовника — українська чи російська. Чого варта лишень одна відмінність між українським і російським «г».

Адже такий рідний усім українцям глухий «г» у російській є лише у слові «Бог». Тут не можна не пригадати чудовий твір Миколи Куліша «Мина Мазайло», у якому це питання розвернулося в усій своїй могуті.

Якщо не читали, дуже раджу!

Орфоепія опікується також і наголосами, й ось тут на нас чекає безліч сюрпризів.

Дуже багато слів ми вже з дитинства засвоїли з неправильним наголосом.

У причинах розбиратися можна довго: тут і особливості місцевих говірок, і вплив мовної політики часів Радянського Союзу.

Часто ми саме за аналогією з російською змінюємо наголоси в українських словах.

Ось, наприклад, чудова пара: російський «олéнь» і український «óлень» — більшість мовців в українському варіанті копіюють російський наголос — і кажуть «олéнь».

Правди заради маю зазначити, що й російськомовні українці під впливом української засвоюють такі дивовижні перли,

як «позвóнишь» замість «позвонíшь»,

«я не пóняла» замість «я не понялá».

Отже, пропоную невеличку підбірку наголосів, які можуть вас здивувати...

Згадайте географію,
орфографію,
біографію... То
чому ж такий метод
дослідження, як
флюорографія, має
наголошуватися на «і»?

Флюорографі́я
денситоме́трія
диспансе́р
пара́ліч
ветерина́рія
фо́льга
шавлі́я

Риба — осете́р
рини́к — опти́вий
посуд — одноразо́вий
у носі — ні́здря
болить — спи́на

Звичні для нас наголоси насправді відповідають російській мові. Хочете перевірити? Вимовте ці слова російською! (Осе́тр — наголос на ё)

Слова не з тих, що вживаються часто, однак ця лексика добре знайома більшості мовців — з неправильним наголосом

Інду́стрія
зубо́жіння
до́гмат
о́стов
туні́ка
ру́но
руслó

З дітьми
дові́дник
долі́лиць
визвóльний
симетрі́я
надлі́шок
середі́на

Варіанти більш звичного нам наголошення не наводжу. Думаю, ми переважно усі помиляємося однаково, тому й усе зрозуміємо

Зі словами, що прийшли до нас із французької, усе просто: у них наголос завжди на останній склад

Депó, кашпó,
жабó, абажур, декольтé...
І саме тому жалюзі́,
не жáлюзі

Слідкуємо за наголосом:
пливтí, цвістí, трястí...
і нестí, местí, плестí,
брестí

Так-так, у цих дієсловах наголос падає на останній склад...

Цікаво, що ми часто ігноруємо мовний шаблон і змінюємо наголос в одному слові, хоча правильно наголошуємо інші структурно схожі слова

Оліг**а**рхія!

Так, це не мон**а**рхія,
не аристокр**а**тія, однак
наголоси ставляться за
одним шаблоном

М**а**ркетинг
(не *марк**е**тинг*),
м**а**ркетинговий
(не *марк**е**тинговий*)

Сьогодні без маркетингу — ну нікуди, і правильний наголос цього слова пов'язаний із вимовою англійською, звідки ми його й запозичили

«Смачний» наголос!
Ми однаково помиляємося і в українському варіанті, і в російському

Для тих, хто любить лосося: лосос**і**на — лосос**е**вий.
Для тих, хто любить лосося, але російською мовою: лосос**і**на, лосос**е**вый, а значить, наголос на **е**

І трішки про куліна́рію...
Як давно ви були
у піце́рії?
І що взагалі ви думаєте
про ку́харство?

«Куліна́рія»,
як і «ветерина́рія»,
має для нас безліч
сюрпризів —
від наголосів до
написання слів, про що
ми ще поговоримо

Не все гаразд
у нас із
наголосами
і в анатомії, хоча
терміни ці знайомі
фактично
кожному

Се́ча, а не сеча́
Сечови́на, а не сечовина́
Сечови́дний,
а не сечови́дний

Поіржа́вити (іржа́вити)
поіржа́влий
коси́й
цінни́к
промі́жок
пуло́вер

Одразу перевчитися
фактично неможливо,
але якщо не здаватися
й докладати зусиль, то
все вийде. І ваші мовні
навички аж ніяк не
поіржавіють!

Особливо хочу звернути увагу на «подушку». Це слово часто наголошують як «пóдушка», вочевидь, вважаючи, що «поду́шка» — це росіянізм. Однак ні, ця лексема дуже давня, і наголос у ній однаковий в обох мовах

Ви любите пиріг з кизилóвою нáчинкою?
А спати на пуховій поду́шці?

Футболісти, мабуть, люблять гамселіти м'яча, але чи правильно ставлять наголос у цьому слові?

Наголос за аналогією із «білити», «крутити», «любити», «варити», «хворіти» і так далі...

Скільки у школі було роблено-перероблено задач із різних предметів! І я була свято переконана, що оперувала «центнэрами»

Цéнтнер, а не *центнёр*
(продали два цéнтнери)
Кіломéтр, а не *кілóметр*
(пробігли два кіломéтри)